

Pölöskei János ezredes:

A KÉPESSÉGALAPÚ HADERŐTERVEZÉS

DOI: [10.35926/HSZ.2021.6.3](https://doi.org/10.35926/HSZ.2021.6.3)

ÖSSZEFOGLALÓ: *A szerző írásában a manapság népszerű kifejezés mögöttes tartalmát és a kihívásokat mutatja be. A katonai potenciál képességalapú fejlesztése nem új keletű dolog, de a jelenleg is futó beszerzési programok kapcsán néhány területen szembemegy a megszo- kott szakági beszerzésekkel. A két képességfejlesztési irány közötti ellentmondások feloldása szükséges a kialakítandó képességfejlesztési folyamatban.*

KULCSSZAVAK: *haderő, védelmi tervezés, haderőtervezés, képességfejlesztés, Magyar Honvédség*

BEVEZETŐ

Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája kiemeli, hogy: „*A stratégia ennek érdekében kijelöli a haderő alkalmazásának és fenntartásának fő elveit, fejlesztésének irányait, meghatározza azokat a célokat és eszközöket, amelyek révén a Magyar Honvédség korszerű, rugalmasan és hatékonyan alkalmazható képességekkel, kiegyensúlyozott struktúrával rendelkező haderővé válik.*”¹

A katonai képességek fejlesztése kiemelt feladat jelenleg is a Magyar Honvédség életében. A Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program egy régóta esedékes és nagyarányú fejlesztési folyamatot indított be, mely ugyanakkor nagy terhet ró a haderőtervezéssel, haderőszerzéssel és beszerzéssel foglalkozó szakemberekre. Különösen fontos ez, hiszen a teljes folyamatot a kialakítandó képességek határozzák meg, így a tervezési folyamatnak is a képességek megvalósítását kell szolgálnia. Ennek érdekében képességalapú haderőtervezési folyamatot szükséges kialakítani. Felmerül azonban a kérdés, hogy mit is jelent ez valójában, hogyan valósul meg a képességalapú tervezés, valamint ebből származtatva a beszerzések miként valósulnak meg. Írásomban a gyakorlat oldaláról közelítem meg a képességalapú tervezés folyamatát.

Írásom nem titkolt célja olyan szakmai vita kezdeményezése e folyóirat hasábjain, mely elősegíti a képességfejlesztési folyamat felépítését és alkalmazását. Teszem ezt annak ismeretében, hogy elődeink is hasonló tartalmú vitákat folytattak a magyar *Katonai Szemle* hasábjain. Példaként lehetne hozni akár Réczey Ferenc vkszt. százados *A gyalogság jövője* című írását,² melyre az utána következő számokban mindjárt két reagálás is érkezett. Reményeim szerint mind a HM védelmi tervezési szakértői, mind az MH haderőtervezéssel

¹ 1656/2012. (XII. 20.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájának elfogadásáról. Netjogtár, 1. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A12H1656.KOR&targetdate=&printTitle=1656/2012.+%28XII.+20.%29+Korm.+hat%C3%A1rozat&getdoc=1> (Letöltés időpontja: 2021. 02. 03.)

² Réczey Ferenc vkszt. százados: *A gyalogság jövője*. Magyar Katonai Szemle, 1. évf. 1931/4. https://adplts.arcanum.hu/hu/view/MagyarKatonaiSzemle_1931_4/?pg=2&layout=s (Letöltés időpontja: 2020. 12. 06.)

foglalkozó szakemberei válaszolnak az általam leírt gondolatokra. Ennek fontosságát hadd jellemezzem ismét egy idézettel Gerbert Károly ny. á. altábornagy 1932-es írásából: „Háború hiányában csakis elméleti elgondolások, természetesen gyakorlati kísérletekkel karöltve, adhatják meg a jövő harcmód, fegyverkezés, felszerelés, kiképzés és hozzáteszem szervezés irányelveit.”³ Tehát nekünk is fejlesztenünk kell az elméleti alapokat a jövő haderejének kialakításához.

MI A KÉPESSÉG? – FOGALMI MEGHATÁROZÁSOK

A különböző lexikonokban a képesség fogalmának számos meghatározását találhatjuk. A *Magyar értelmező kéziszótár* szerint a képesség valamely teljesítményre, tevékenységre való testi-lelki adottság, rátermettség.⁴ A *Kislexikon* értelmezése szerint a képesség „[a] személyiség jellemzője, amely a jártasság és készség szintjén történő ismeretsajátítás és feladatmegoldás arányai, mértéke és automatizáltsága alapján jellemzi a személyiséget. A képesség nem az emberrel vele született, készen kapott valami, hanem az élet, a tevékenység során alakul ki, fejlődik. Ugyanakkor szoros kapcsolatban áll a személyiség vele született, öröklött és szerzett adottságaival és hajlamaival, valamint a személyiség struktúrájának olyan összetevőivel, mint az emlékezés, az emocionális sajátosságok, a jellemvonások és az intellektuális tulajdonságok. A képességeknek azt a komplexumát, amely társadalmilag jelentős, új és a maga nemében tökéletes alkotás létrejöttét feltételezi, tehetségnek nevezzük. Kétségtelen, hogy a képességek és a tehetség létrejöttében fontos szerepet játszanak a vele született adottságok, de ezek kibontakoztatásában a gyakorlati tevékenység és a környezeti hatások a leglényegesebbek.”⁵

A képesség fogalmának e meghatározásai egy tág gyűjtőfogalomként tekintve bizonyos tudás megszerzését helyezik középpontba, mely által meg tudunk tenni valamit. Az általános fogalmi kör a pszichológiához és a pedagógiához köti a kifejezést, ezzel jellemezve a személyiséget, így a képesség valamely teljesítményre, tevékenységre való testi-lelki adottság, rátermettség. A katonai terminológiában azonban a személyiségfejlődés leírására alkalmazott meghatározások nem alkalmazhatók, ide speciálisan a haderő céljait, az azokhoz vezető út elérése érdekében végrehajtandó feladatokat alapul vevő definíció szükséges. A *Hadtudományi lexikon* a harcképesség fogalmát tárgyalja, miszerint az „a fegyveres erők harckészültségének alapja, a magasabbegységeknek, egységeknek, alegységeknek harctevékenység folytatására való alkalmassága, a harckészség függvénye”.⁶

A képességfejlesztés szempontjából ugyancsak értékes fogalmi meghatározás található a 98/2009. (XII. 11.) HM utasításban: „g) katonai képesség: a haderő egyes szervezeti elemeinek vagy azok csoportosításának azon tulajdonságai, amelyek lehetővé teszik egy adott képesség létrehozását, fenntartását és alkalmazását. Egy katonai képesség létezése több, egy adott képességhez szükséges valamennyi összetevő (doktrína, szervezet, humán, hadfelszerelési

³ Gerbert Károly ny. á. altábornagy: A gyalogság jövője. Magyar Katonai Szemle, 2. évf. 1932/2. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/arcnum2/MagyarKatonaiSzemle_1932_2/adatok.html#page/617 (Letöltés időpontja: 2020. 12. 06.); valamint további hozzászólások, lásd Gyurócsik-Jászay Mihály ny. á. ezredes: A gyalogság jövője. Magyar Katonai Szemle, 1932/1. és Réczy Ferenc vkszt. százados: Még néhány szó a gyalogság jövőjéről. Magyar Katonai Szemle, 1932/2.

⁴ Magyar értelmező kéziszótár. Második, átdolgozott kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008, 646.

⁵ Kislexikon. <http://www.kislexikon.hu/kepesseg.html> (Letöltés időpontja: 2020. 02. 25.)

⁶ Hadtudományi lexikon. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995, 515.

és infrastrukturális feltételek, kiképzettség, interoperabilitás) meglétét feltételezi, amely biztosítja a kívánt katonai hatás elérését valamennyi képességre vonatkozóan.”⁷

Így tekintve a képességre elmondható, hogy a katonai képességen olyan mutatók összességét értjük, melyek lehetővé teszik a haderő feladatainak végrehajtását egy meghatározott cél elérése érdekében.

A haderő tervezése szempontjából azonban a katonai képességek kialakításához kapcsolódó más fogalmakat is tisztázni szükséges. Ezek:

- haderőfejlesztés – politikai és katonai stratégiai tervezési és szervezési folyamat, mely a Nemzeti Biztonsági Stratégiában és a Nemzeti Katonai Stratégiában meghatározottaknak megfelelően biztosítja a célként kitűzött haderőkép elérését;
- haderőtervezés – tervezési folyamat, mely a felső szintű szabályozók iránymutatásait alapul véve meghatározza és kidolgozza a meghatározott célok eléréséhez szükséges katonai képességeket;
- katonai képesség-összetevő – a katonai képességet meghatározó alap-építőelemek, melyek együttes megléte létrehozza a katonai képességet; ezek a doktrína, a szervezet, a kiképzés, a hadfelszerelési eszközök és anyagok, a vezetés és irányítás, a személyi állomány, az infrastrukturális feltételek és az interoperabilitás;
- képességfejlesztés – tervezési és végrehajtási tevékenység, amely képességfejlesztési programok megvalósításával biztosítja a haderőképben megjelenített minden egyes katonai képesség kialakítását;
- képességfejlesztési program – a katonai képesség elérését és a képességfejlesztés végrehajtását biztosító programok, projektek összessége;
- képességfejlesztési program-elgondolás – a haderő hosszú távú képességei kialakítását biztosító tervezési dokumentum;
- képességfejlesztési program végrehajtási terve – a haderő rövid távú képességei kialakítását biztosító tervezési dokumentum;
- lajstrom – a *Magyar értelmező kéziszótár* szerint a lajstrom főnévként jegyzéket, listát jelöl;⁸ a haderőtervezési fogalomkörben a lajstrom alatt egy olyan listát értünk, amely a haderőtervezés alapegységeit tartalmazza, ennek alapján a lajstrom a haderőtervezés alap-építőelemeinek a halmaza, listája, mely alapján a tervezési folyamat során az egyes strukturális elemek egységes elvek mentén felépíthetők.

Mint már a fogalmi meghatározásokból is látható, a képességalapú haderőtervezési folyamat egy összetett struktúrát képez, melynek alapja a képesség-összetevőkből kialakított rendszer. Ilyenek lehetnek például a gépesítettlövész-képesség, légvédelmirakéta-képesség, légtérellenőrző képesség stb. E képességeket alegységekre kivetítve kaphatjuk meg azokat a ténylegesen megvalósítandó programokat, melyek az alapját képezik a Magyar Honvédség képességalapú tervezési folyamatának.

Ha nemzetközi kitekintésben tárgyaljuk a katonai képességek fejlesztését, akkor Csiki Tamás, Németh Bence és Tóth Péter cikke ad nagyon jó magyarázatot, nemzetközi környezetbe állítva a képességek fejlesztésének, megosztásának, csoportosításának és beszerzésének

⁷ 98/2009. (XII. 11.) HM utasítás a honvédelmi tárca védelmi tervező rendszere felső szintű tervezési szabályainak alkalmazásáról. 2. § (2) bekezdés g) pont. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A09U0098.HM&targetdate=&printTitle=98/2009.+%28XII.+11.%29+HM+utas%C3%ADt%C3%A1s&getdoc=1> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 30.)

⁸ Magyar értelmező kéziszótár, 784.

kérdéseit.⁹ Fontos kérdéskör ez, mert egy esetleges képességmegosztás egy szövetségen belül sokkal kedvezőbb beszerzési környezetet teremthet. Értekezésükben kifejtik az ilyen nemzetközi képességfejlesztés előnyeit, a gyakorlati élet azonban nem a többnemzeti együttműködés megvalósulását mutatja, hanem inkább a nemzeti képességek önálló fejlesztését, és ezek a képességek kerülnek később be a szövetségi kalapba. Nehéz is megvalósítani ezt, hiszen különböző nemzetek különböző követelményeket fogalmaznak meg egyes képességek megvalósítására. Vannak azonban olyan célok, amelyek megvalósíthatók közösen is, ezek azonban csak az egyes képességek kiegészítő területei lehetnek (pl. lőszerbeszerzés).

A HADERŐTERVEZÉS ÉS A TÁRCA VÉDELMI TERVEZŐ RENDSZERE

Amennyiben a honvédelmi tárca felső szintű tervezési folyamatait tekintjük át, akkor elsődlegesen a Honvédelmi Tárca Védelmi Tervező Rendszerét (HTVTR) szükséges értelmezni. A felső szintű folyamatokat, a felelős szervezeteket és azok feladatait a honvédelmi tárca védelmi tervező rendszere felső szintű tervezési szabályainak alkalmazásáról szóló, már említett 98/2009. (XII. 11.) HM utasítás tartalmazza részletesen. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a HTVTR nem működik a gyakorlatban. Ennek oka nem is igazán a rendszer rossz felépítésében rejlik, hanem inkább annak nem alkalmazása, valamint annak nem a mai kor viszonyaihoz történő alakítása lehet.

A HM utasítás kiemeli: „A HTVTR-ben a tervezés képesség/szervezet és feladat alapú. A prognosztizáltan rendelkezésre álló forrásoknak és erőforrásoknak az MH-jogszabályokban és az állami irányítás egyéb jogi eszközeiben meghatározott feladatrendszeréhez történő hozzárendelése biztosítja a feladatok végrehajtásához szükséges képességek elérését, működtetését, fenntartását és alkalmazását.”¹⁰

Ezzel tulajdonképpen megteremti a képességalapú tervezés lehetőségét. A folyamatot a HM utasítás a következő lépésekben határozza meg:

- stratégiai iránymutatás;
- képességszükségletek azonosítása és megállapítása;
- 10 éves célok, feladatok meghatározása, források elosztása;
- végrehajtás tervezése;
- elemzés, értékelés.¹¹

Mint látható, a felső szinten meghatározott tervezési előírások elviekben biztosítják, hogy hosszú és rövid távon is megvalósulhasson a képességalapú tervezés, azt csak egyszerűen alkalmazni szükséges.

Csontos András mk. ezredes doktori értekezésében a következő érdekes megállapítást teszi: „2001. év második félévében Stockholmban – a HM Közigazgatási Államtitkár egyik tanácsadójával egy társaságban – lehetőségem volt egy előadást meghallgatni a svéd hadsereg erőforrás tervezésén alapuló védelmi tervező rendszeréről. A tanácsadó – a hazai viszonyainkat, a meglehetősen áldatlan állapotokat ismerve – maximális elismeréssel adózott annak az eredménynek, amit a svédek ezen a téren elértek, és annak az állapotnak, amely

⁹ Csiki Tamás et al.: A többnemzeti katonai képességfejlesztésről a Közép-európai Védelmi Együttműködési Kerekasztal kapcsán. NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések, 2012/14. <https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/svkk-elemzesek-2012-14-a-tobbnemzeti-katonai-kepessegfejlesztessel-csiki-t-nemeth-b-talas-p.original.pdf> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 06.)

¹⁰ 98/2009. (XII. 11.) HM utasítás... 10. § (2) bek.

¹¹ Uo. 12. § (1) bek.

az említett rendszernek köszönhetően a svéd hadsereget jellemezte. Meglepődött akkor, amikor az előadást követő beszélgetésünk során némi nosztalgiával és keserőséggel azt mondtam, hogy »ha 1998 nyarán a mi VTR-ünk fejlesztését nem állítják le, és végre tudjuk hajtani a rendszerkísérletet, akkor valószínű, hogy ma a svédek tanulni járnának hozzánk«. Meggyőződésem, hogy akkor nem jártam messze az igazságtól.»¹²

Felmerülhet akkor a kérdés, hogy ha nekünk most már rendelkezésre áll egyfajta rendszer, továbbá a korábbi tapasztalatok a fentiek szerint bizonyítják annak szükségességét, akkor miért nem alkalmazzuk, még ha a kor követelményeinek megfelelően kicsit módosítani is szükséges azon. Ennek fényében (és azt remélve) fogalmazom meg elképzeléseimet, hogy szakmai vita alakul ki a témában, elkerülve a Csontos ezredes által említett hatalmi harcokra¹³ történő fókuszálást, ami sejtetően teljesen elvetné a szakmai alapokon történő vita lehetőségét.

A KÉPESSÉGALAPÚ HADERŐTERVEZÉS FOLYAMATA

A képességalapú haderőtervezési folyamat olyan mozzanatok összessége, mely folyamat végén a beszerzési feladatok megindíthatók.

A Magyar Honvédség szempontjából a tervezési folyamat két fő lépésből állhat: hosszú távú tervezési folyamat és rövid távú tervezési folyamat.

Tekintettel arra, hogy a rövid távú tervezés során alapvetően a hosszú távra elkészített programelgondolások szolgálnak alapként, és a program-végrehajtási tervek elkészítése igazán csak a hosszú távú elgondolások rövid távú finomhangolása, ezért a továbbiakban csak a hosszú távú tervezés folyamatára fókuszálok. A hosszú távú folyamat végrehajtása több lépésből állhat:

- a képességstruktúra kialakítása;
- a tervezési feladatok meghatározása, munkacsoportok összeállítása;
- a képességalapú tervezés végrehajtása, egyes programok és projektek megfogalmazása, forráskorlátok nélküli tervezése, programelgondolások kialakítása;
- a programelgondolások forráskorlátok közé szorítása;
- a programelgondolások átfogatása szakági programokká.

A képességstruktúra felépítése

A képességstruktúra megfelelő kialakítása alapvető fontosságú a tervezés megalapozása érdekében. A képességstruktúra tükrözi azokat az elérendő képességeket, melyek a stratégiai dokumentumokban meghatározott célok eléréséhez szükségesek. Ennek megfelelően a képességek tervezését a következő rendszerben lehetséges kialakítani:

- a szárazföldi haderőnem képességei;
- a légierő haderőnem képességei;
- támogatóképességek;
- vezetési és irányítási képességek;
- tartalékos képességek.

¹² Csontos András mk. ezredes: A haderőreform, a védelmi tervezés és az erőforrások kölcsönhatása (A Védelmi Tervező Rendszer). Doktori (PhD-) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002, 4. <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/9844/Teljes%20sz%C3%B6veg%21?sequence=2&isAllowed=y> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 30.)

¹³ Uo. 4. lábjegyzet.

Fontos kiemelni, hogy a képességstruktúrában érintett minden szervezetnél az összes képesség-összetevőt figyelembe kell venni, így (elméletileg) a képesség felépítéséhez szükséges minden elemi rész betervezésre kerül az adott képesség felépítése érdekében. A fenti képességcsoportosítás vonatkozásában a szárazföldi haderőnem felelős a haderőnem kötelékében megvalósítandó összes képesség kialakításáért, ideértve a harcoló, harctámogató és harcbiztosító fegyvernemek és szakcsapatok képességeinek meghatározását. A légielő vonatkozásában hasonló a helyzet, itt szükséges tervezni az összes fegyvernem és szakcsapat képességeinek megvalósítását. Különösen fontos a légielő vonatkozásában is, hogy a légielőbázisok fejlesztése is ebben a csoportban történjen, együtt a harcoló alakulatok kialakításával.

A támogatóképességek vonatkozásában alapvetően a központi támogatóképességek kialakítását, rekreációs és központi nyilvántartó képességeket szükséges megfogalmazni, hiszen a haderőnemek a csapatszintű támogatóképességek kialakítását a haderőnemi struktúrában már egyszer kezelték.

A vezetési és irányítási rendszerek vonatkozásában a haderőnemek tervezik a csapatszintű vezetési és irányítási képességeket, így itt csak a központi képességek fejlesztését szükséges megoldani. Ennek megfelelően ebben a körben kell kezelni a stacioner rendszerek fejlesztését, melyek nem köthetők szorosan az alakulatokhoz, de kiszolgálják azokat. Ugyancsak itt kell megoldani az MHP támogatóelemek, az MH-szintű műholdas képességek, az információbiztonsági és a kibervédelmi képességek kialakítását, a stratégiai és a hadműveleti szintű parancsnokságok fejlesztését. A vezetési és irányítási képességek megteremtése átfonja az összes területet, így annak *egységes kezelése kiemelt fontosságú*.

Mivel a haderőnemek, a támogató-, a vezetési és irányítási képességek és a tartalékos rendszer lefedik a Magyar Honvédség képességfejlesztésének egészét, ezért további képességcsoportok kialakítása nem javasolt. Ugyanakkor azok részletes kibontása indokolt, ennek egy változata olvasható alább:

Képességfejlesztési struktúra (változat)

1. Szárazföldi haderőnem fejlesztése

- Gépesített lövészdandár fejlesztése
- Lövészdandár fejlesztése
- Hadosztályközvetlen támogatóképesség fejlesztése
 - Tüzérezred
 - Sorozatvető-ezred
- MH 43. Infokommunikációs és Vezetéstámogató Ezred fejlesztése
- MH 64. log. dd. fejlesztése
- 37. mű. e. fejlesztése
- Különleges műveleti dandár fejlesztése
- Felderítőképességek fejlesztése
- Önkéntes tartalékos képesség fejlesztése
- Geoinformációs támogatóképesség fejlesztése
- Helyőrségtámogató képesség fejlesztése
- Katonai Rendész Központ fejlesztése

2. Légielő haderőnem fejlesztése

- Harcászati repülőképesség fejlesztése
- Helikopterképesség fejlesztése
- Szállítórepülő-osztály képesség fejlesztése

- PBRT-képesség fejlesztése
 - Légi vezetés-irányítási rendszer képességfejlesztése
 - Légierő műveleti vezetési irányítási központ fejlesztése
 - MH 12. Arrabona Légvédelmi Dandár fejlesztése
 - MH Strat UAV-ezred fejlesztése
 - MH Légierő támogató-zászlóalj képesség fejlesztése
 - MH Légierő Kiképzési Központ fejlesztése
3. Támogatóképességek fejlesztése
- Központi logisztikai képesség fejlesztése
 - Hadműveleti logisztikai képesség fejlesztése
 - Rekreációs képesség
 - MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság
 - Tisztképzési képesség fejlesztése
 - Altisztképzési képesség fejlesztése
 - Egészségügyi képességek fejlesztése
 - Békétámogató és kiképzőképesség
 - Szimulációs és kiképzést támogató képesség
4. Vezetési és irányítási rendszerek fejlesztése
- MHP fejlesztése
 - Hadosztály-parancsnokság kialakítása
 - MH Transzformációs Parancsnokság
 - Kiberképesség fejlesztése
 - MH Információvédelmi képességek fejlesztése
 - Az MH KCEHH Stacioner rendszer képességfejlesztése (KIT-2)
 - Az MH műholdas képességének fejlesztése
5. Tartalékos képességek fejlesztése
- Minden haderőnem vonatkozásában egységesen.

A tervezési feladatok meghatározása, munkacsoportok összeállítása

Minden tervezés első lépése a tervezés menetének megszabása és a szükséges tervezőcsoportok felállítása. A tervezőcsoportok nagy száma megnehezíti a munkát, ezért számukat a képességcsoportoknak megfelelően szükséges meghatározni. A tervezőcsoportok beosztott állománya minden esetben le kell fedje a képesség-összetevők szerinti szakembergárdát, mert így biztosítható, hogy az összes terület képviselője megjelenjen a tervezőcsoportokban. A tervezőcsoportok vezetése minden esetben a haderőnemi szemlézők (szárazföld, légierő), illetve a vezetési és irányítási rendszerek vonatkozásában az MHP Infokommunikációs és Információvédelmi Csoportfőnökség lehetnek. Ezzel biztosítható, hogy a haderőnemek (és azok fegyvernemei és szakcsapatai), valamint a támogató- (logisztikai szemléző) és a vezetést és irányítást tervező csoportok a megfelelő szakmai vezetéssel rendelkeznek. A tervezés másik nagyon fontos lépése a tervezési ütemterv összeállítása, mely egy hosszú távú tervezés esetében a másfél évet is elérheti.

A tervezés végrehajtása

A képességalapú tervezésnek is fontos eleme a már meglévő képességek felmérése. A haderőhelyzet-jelentés megadja az alapokat arra, hogy a tervezők behatárolják a fejlesztés fő

területeit, valamint pontosan leírja a haderő állapotát, alapot adva ezzel a fejlesztési területek meghatározásához.

Kiemelt feladat a tervezőcsoportok részére, hogy feldolgozzák a Nemzeti Biztonsági Stratégia és a Nemzeti Katonai Stratégia iránymutatásait, majd az ezekből készült tervezési iránymutatást. Ezek a dokumentumok határozzák meg a fejlesztések fő irányait, fő területeit. További kiemelt feladat a kiadott forrásallokáció feldolgozása és értelmezése, mely megszabja az egyes területek által tervezhető forráskereteket. A fenti dokumentumok feldolgozásával a tervezés keretei meghatározhatók, melyek alapján a tervezés megkezdhető a következő lépések szerint:

- előkészítés;
- tervezés, programelgondolások elkészítése;
- forráskorlátok közé szorítás, a programelgondolások kiegyensúlyozása;
- a hosszú távú terv véglegesítése.

A forráskorlátok nélküli igények meghatározásának kiemelt szerepe van, mert ez az igény tükrözi a meghatározott célok eléréséhez szükséges teljes képességeket. A tervezés során a képességigényeket annak elemei szintjén kell tervezni, így a képességigényekben a legapróbb részletességgel szükséges megadni az adatokat. Az egységes tervezés alapja, ha minden tervezőcsoport azonos elvek mentén végzi el a feladatot, így a tervezés első lépése a lajstrom pontosítása, szükség szerinti módosítása. Így már megjelenhetnek a rendszerben a tervezett új rendszerek is. A tervezés során a fent megjelölt képesség-összetevők mentén kell az egyes elemi részegységek tervezését elvégezni. Példaként említve a vezetési és irányítási rendszerek fejlesztési területet – itt eltekintve a központi beszerzés alá vont területektől, mint például a rendszer-integráció – minden egyes alegység vonatkozásában a következő területekkel lehet tervezni:

- vezetésipont-készletek;
- hírközpontok;
- GPS-berendezések;
- harcászati rádiók;
- interoperabilitást biztosító rádiók;
- műholdas eszközök;
- stb.

Amennyiben ezt az egyes katonára vetítjük le, ott minden alegység vonatkozásában tervezni szükséges az egyéni felszerelés minden elemét.

Az elemi szinten történő tervezéssel, továbbá az egységes alapokon történő adatkialakítással elérhető, hogy a terv elkészítése egységes adatbázisban valósuljon meg, így elősegítve a pontos és részletes pénzügyi terv összeállítását is.

Előkészítés

Minden tervezés alapja a megfelelő előkészítés végrehajtása (tervezd meg a tervezést), mert nélküle a folyamatok szétcsúsznak, a tervezőszervezetek nem egységesen kezelhetik a kiadott iránymutatásokat. Az előkészítés részeként megvalósul a felső szintű dokumentáció feldolgozása, a haderőhelyzet-jelentés feldolgozása, a lajstrom pontosítása, a képességstruktúra kialakítása és a tervezőcsoportok megalakítása.

Fontos kiemelni, hogy a tervezőcsoportok felkészítése központi helyet foglal el a folyamatban, mert a tervezési lépéseket, a stratégiai dokumentáció tartalmát, az iránymutatásokat minden résztvevőnek egységesen kell ismernie. A tervezőcsoportokban feladatot végrehajtó minden személynek részletesen ismernie kell a tervezési folyamat lépéseit, fő

időpontjait, céljait és a tervezési lépések végtermékeit, meg kell ismernie a kitöltendő egységesített dokumentumrendszert. E fázis eredményeként pontosítják a lajstromot, meghatározzák a képesség-összetevőket, kialakítják azt a dokumentumrendszert, melyet minden tervezőcsoportnak azonos formában kell kitöltenie. Így tehát ennek a fázisnak a végeredménye a kialakított dokumentumrendszer, a felkészített állomány és a tervezésre előkészített infokommunikációs támogatórendszer – például a SharePoint felület.

Tervezés, programelgondolások elkészítése

A tervezés során a tervező csoportok a haderőtervezésben jártas szakemberek közreműködésével pontosítják az adatbázisokat. A kialakított képességstruktúra alapján elemi szinten elvégzik a képességek pénzügyi tervezését, majd ennek eredményeként véglegesítik az egyes képességek előzetes forrásigényét.

Fontos lépés a tervezés során, hogy a jóváhagyott képességeket részletesen meg kell tervezni. Ez egy dandárképesség kialakítása esetén az alegységek részletes felépítését jelenti a képesség-összetevők segítségével. Ez adja majd a későbbi pénzügyi tervezés alapját. A tervezést lehetőség szerint a vizuális megjelenítés segítségével kell végrehajtani, mert ez ad áttekinthető képet az adott alegység részletes felépítéséről.

Minden egyes képességhez a korábban már rendelkezésre álló piackutatások adatait is fel kell használni, ezzel is pontosítva a költségbecsléseket. A folyamat végén rendelkezésre állnak az előzetes képességfejlesztési program-elgondolások.

Ebben a lépésben:

- azonosítani kell a képesség kialakításához szükséges feladatokat (a képesség-összetevők szerint részletesen);
- meg kell becsülni a szükséges költségeket, évenkénti bontásban;
- a fentieknek megfelelően ki kell tölteni a képességfejlesztési program-elgondolás táblázatait.

Forráskorlátok közé szorítás, a programelgondolások kiegyensúlyozása

A HM által kiadott forrásprognózis alapján el kell végezni a programelgondolások pontosítását, illetőleg az előre jelzett forráspálya ismeretében a képességfejlesztési program-elgondolásokat hozzá kell igazítani a forráspályához. A források ismeretében ez elvégezhető, de csak komplexen kezelve a korábban megtervezett igényeket. Fontos, hogy különösen a több területet átfogó programelgondolások (vezetés és irányítás, logisztika, infrastruktúra stb.) kapjanak kiemelt figyelmet a kiegyensúlyozás során, mert egy haderónemi elem időbeni eltolása vagy kivétele a tervből azonnal hatással van ezek megvalósítására. *A komplex szemlélet és átfogó megközelítés nélkül a terv végrehajthatatlan dokumentumcsomaggá silányul csupán, melynek értéke egyenlő lesz a nullával.*

A kiegyensúlyozás során minden esetben az iránymutatások által meghatározott prioritások az irányadók, olyan súlyozással, hogy a több területre is hatással lévő elemeket egységesen kell kezelni. Ezzel elérhető, hogy a több területen is átívelő képességek (például a vezetés és híradás) egyenletesen az adott képességhez köthetően legyenek tervezve.

A programelgondolások átforgatása szakági programokká

A képességfejlesztési programelgondolások kialakításának fő célja, hogy meghatározzuk az egyes képességek fejlesztésének ütemét, illetőleg az azokra rendelkezésre álló forrásokat.

A képességek fejlesztésének tervezése – mint fent láttuk – egységes alapokon, elemi szinten történik, így minden egyes képességfejlesztési program-eligazolás tartalmaz minden elemet a képesség elérése érdekében.

A beszerzések a jelenlegi szabályozások szerint szakági formában történnek, így a képesség-alapokon történő tervezésből a megfelelő adatokat szükséges átforgatni szakági formába. Indokolja ezt az is, hogy a több képességnél is meglévő hasonló képesség-összetevőket vagy a központilag tervezett beszerzéseket nem érdemes szétbontani egyes képességekre, mert ez azt eredményezné, hogy minden képességért felelős szervezet külön-külön szerezne be például harcászati rádiót.

Ennek ismeretében tehát a képesség-alapú tervezési folyamat végén le kell válogatni a szakágak szerinti adatokat, ezzel teremtve meg az egységes beszerzéshez szükséges adatbázisokat. Jó példa erre például a harcászati vagy akár az interoperabilitást biztosító rádiócsaládok beszerzése, mert azokat nem lehet külön képességként beszerezni, hanem csak egy csomagban, egy szerződésben célszerű kezelni őket, így biztosítva az egységes rádiócsalád beszerzését a Magyar Honvédség egészére.

ÖSSZEGRZÉS

A fentiekből is látható, hogy a képesség-alapú haderő-tervezési folyamat elemi szinten történő tervezése megfelelő alapokat ad a beszerzések beindításához. Ki kell azonban hangsúlyozni azokat a fontos elemeket, melyek a tervezés és a végrehajtás alapját biztosítják.

- A képességstruktúra kialakítása elsődleges fontosságú, azt a politikai és a katonai célkitűzések alapján kell felépíteni.
- A tervezőcsoportok számának minimalizálásával egy áttekinthető és menedzselhető tervezési struktúra hozható létre.
- Fontos feladat az egységes adatbázisok kialakítása, hogy az egyes elemi részekben mindenki ugyanazt értse.
- A tervezési folyamat felépítése és lépcsőzetes kialakítása lehetővé teszi az érthető végrehajtást.
- A képességek hadműveleti követelményeinek rögzítése lehetővé teszi a haderőtervezési folyamat végrehajtását, mert azok állandó változtatása csak hátráltatja a folyamatot, illetőleg a képességek nem megfelelő kialakításához vezet.
- A képességek kialakítását csak komplex szemléletben és az átfogó megközelítés elvével lehet végrehajtani, ennek elhagyása képességvesztéseket eredményez.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1656/2012. (XII. 20.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájának elfogadásáról. Netjogtár. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A12H1656.KOR&targetdate=&printTitle=1656/2012.+%28XII.+20.%29+Korm.+hat%C3%A1rozat&getdoc=1>
- 98/2009. (XII. 11.) HM utasítás a honvédelmi tárca védelmi tervező rendszere felső szintű tervezési szabályainak alkalmazásáról. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A09U0098.HM&targetdate=&printTitle=98/2009.+%28XII.+11.%29+HM+utas%C3%ADt%C3%A1s&getdoc=1>
- Csiki Tamás – Németh Bence – Tólas Péter: *A többnemzeti katonai képességfejlesztésről a Közép-európai Védelmi Együttműködési Kerekasztal kapcsán*. NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések, 2012/14. <https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/svkk-elemzesek-2012-14-a-tobbnemzeti-katonai-kepessegefejlesztesrol-csiki-t-nemeth-b-talas-p.original.pdf>

- Csontos András: *A haderőreform, a védelmi tervezés és az erőforrások kölcsönhatása (A Védelmi Tervező Rendszer)*. Doktori (PhD-) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002. <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/9844/Teljes%20sz%C3%B6veg%21?sequence=2&isAllowed=y>
- Gerbert Károly: *A gyalogság jövője*. Magyar Katonai Szemle, 2. évf. 1932/2. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/arcanum2/MagyarKatonaiSzemle_1932_2/adatok.html#page/617
- Gyurócsik-Jászay Mihály: *A gyalogság jövője*. Magyar Katonai Szemle, 1932/1.
- Hadtudományi lexikon. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995.
- Kislexikon. <http://www.kislexikon.hu/kepesség.html>
- Magyar értelmező kéziszótár. Második, átdolgozott kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008.
- Réczey Ferenc: *A gyalogság jövője*. Magyar Katonai Szemle, 1. évf. 1931/4. https://adtpplus.arcanum.hu/hu/view/MagyarKatonaiSzemle_1931_4/?pg=2&layout=s
- Réczey Ferenc: *Még néhány szó a gyalogság jövőjéről*. Magyar Katonai Szemle, 1932/2.